

Van het bureau van de redacteur

In dit nummer vieren we de successen die een aantal organisaties ter plaatse hebben gehad met het herstel van papegaaien naar hun inheemse verspreidingsgebied. We hebben heel wat van deze projecten gesteund waarbij we met veel plezier toekeken hoe de vrijgelaten vogels zich op een normale manier gingen gedragen door te gaan foerageren, vliegen, socialiseren en broeden.

We zien ook dat er redenen zijn die moeten worden aangemoedigd voor een paar van de meest bedreigde wilde papegaaien – Geelkuifkaketoes in dit geval – en vinden dat er populaties zijn die redelijk stabiel zijn en met de juiste bescherming dat zo kan blijven. We onderzoeken het idee voor verantwoord ecotoerisme als een toegestane manier om bescherming ter plaatse aan te moedigen, gezien door de ogen van een langdurige WPT-vriend. En we leren dat onze naaste papegaaien huisdieren kunnen worden omgevormd tot een minder destructief gedrag d.m.v. een positieve draai in hun leefomgeving.

Met jullie, onze standvastige supporters, is de WPT in staat te helpen bij deze projecten en de veelbelovende resultaten zien van velen van hen. Lees verder en kijk hoeveel goeds jullie bijdragen hebben gebracht.

Desi Milpacher, WPT directeur uitgave

Geelkuifkaketoe: een hoopvolle trend in een belangrijke populatie

Artikel en foto's door:

Oka Dwi Prihatmoko, DVM, WPT Indonesia Program Coördinator

Mehd Halaouate, WPT Indonesia Program manager

De kritisch bedreigde geelkuifkaketoe *Cacatua sulphurea* is een van de zeldzaamste papegaaien ter wereld. Hun wereldpopulatie, vermindert vanwege intensief stropen in de jaren 70 en 80, is minder dan 2000 stuks.

Internationale handelscijfers laten zien dat meer dan 190.000 geelkuifkaketoes staan vermeld als weggehaald uit Indonesië tussen 1981 en 1992, waarbij er veel meer doodgingen dan dat ze de markt bereikten.

Tegenwoordig zijn ze op de meeste eilanden, waar ze eerst voorkwamen, uitgestorven en zijn onbekend op andere eilanden. Naast de voortdurende druk op de vangst worden deze kaketoës getroffen door het blijvende verlies van habitat. Bijna driekwart van het originele bos van het land is weg door grootschalige houtkap en landbouw.

Het nieuws is niet allemaal somber: hoewel de soort in zijn geheel te lijden heeft gehad van grootschalig verlies, zijn er tekenen van kleine toenames op een aantal eilanden.

We hebben vele jaren onderzoeken uitgevoerd en veldwerk gedaan voor de geelkuifkaketoë. Het benaderen van de overgebleven populatie van deze vogels is een uitdaging geweest, omdat sommige van de ondersoorten nog overleven op afgelegen eilanden ver weg van gebaande paden, waardoor het verraderlijk en gevaarlijk is er te komen.

Van veldrapporten wisten we dat er ergens meer populaties moesten zijn van deze soort, die we nog niet hadden gevonden. We wisten ook dat het grootste aantal, 695 vogels, van de parvula ondersoort zijn op Komodo en Rinca eilanden. Deze groep heeft een groot deel geprofiteerd van de bescherming door de regering van de Komodo varaan *Varanus komodoensis*, evenals een nationale stop op het vangen van de kaketoës zelf.

In 2016 kregen we bericht dat er nog een paar geelkuifkaketoës leefden op Moyo, een eilandje ten noorden van Soembawa in de provincie West Nusa Tenggara. We geven meestal de hoop niet op totdat we de populaties zelf bereiken, maar dit was mogelijk goed nieuws omdat we dachten dat door de vangst ze allemaal waren uitgeroeid op dit eiland.

De aanwezigheid van andere papegaaien, zoals de Forsten's lori *Trichoglossus forsteni*, van Soembawa op de vogelmarkten op Bali en Java deden vermoeden dat het vangen nog steeds normaal was. Deze lori's worden te koop aangeboden voor slechts \$ 19USD. Kaketoës brengen een hogere prijs op, tussen de \$ 120-\$ 230 USD, dus stropers zullen de kans niet laten lopen om er een paar te vangen voor meer geld.

Het plan voor onze trip in 2017 was om Moyo eiland opnieuw te bezoeken voor vergelijk met de telling die uitgevoerd was door het Indonesia Nature Conservation Agency (BKSDA). Ze telden in 2016 115 vogels op Moyo eiland en 30 vogels op Soembawa, een minimum totaal van 145 vogels in de provincie West Nusa Tenggara. En omdat illegale vangst van de geelkuifkaketoës nog steeds verondersteld wordt voor te komen, planden we een educatieve activiteit in verkozen dorpen die waarschijnlijk een mate van vangstactiviteiten hebben op Moyo en Soembawa.

Toen we eenmaal waren aangekomen op Moyo begonnen we onderzoek te doen in het gebied met een paar ervaren lokale gidsen die voorheen de kaketoës hadden geteld met BKSDA.

We voerden onderzoeken uit met twee teams, een team werkte vanuit een boot om de vogels te spotten in de bomen binnen 10meter van de kant, en het tweede veldteam zou het bos ingaan om rust- en nestplaatsen te vinden.

De twee teams hielden contact met elkaar met radio's. Er zijn geen geplaveide paden op Moyo, dus het team op het land was deels afhankelijk van de bestaande trails en modderpaden

als toegangswegen en verwijderde dichte struiken om verwachte nesten en rustplaatsen te bereiken.

Tellen van kaketoos en vernemen van stropen

We telden een minimum van 95 geelkuifkaketoos, waarbij de grootste groep (76 vogels) leefden op het westelijk deel van het eiland. Plus telden we in het zuiden en zuidoostelijk deel van het eiland 19 vogels. De aantallen tussen 2016 en 2017 toonden dat de populatie op Moyo relatief stabiel is, een enorme vooruitgang ten opzichte van 1999 toen het onderzoek door BirdLife International slechts 10 vogel zag.

De toename van meer dan 100 vogels nu, 18 jaar later, is waarschijnlijk het resultaat van de beschermingsmaatregelen voor deze soort in 1993 en de verplaatsing in 2005 naar Appendix I van CITES. Jammer genoeg komt stropen nog steeds voor. In het veld vonden we bewijs – een nestboom met een verborgen ladderpatroon op zijn stam en over een dikke tak de resten van een koord en een haak die dicht bij het nest hingen. Het gebied rond de voet van de boom was vrijgemaakt van struiken en boompjes en de grond lag bezaaid met afgedankt papier die gebruikt wordt voor rijstwraps, de resten van een stroperslunch.

Later spraken we een honingjager die op het eiland woonde. Hij vertelde ons dat naast het zoeken naar zoetigheid hij ook een keer kaketoekuikens uit het nest had gehaald om aan zijn familie te geven op het vasteland van Soembawa.

Hij vertelden tevens dat andere honingverzamelaars soms de kaketoos zagen in nesten diep in het woud. Dat deed ons geloven dat ze ook stropers waren geworden.

En als ze kaketoos vingen waar zouden de vogels dan blijven? Want er zijn geen vogelmarkten op Moyo en Soembawa.

Gevangen vogels vinden waarschijnlijk hun weg naar markten op Bali, de Filippijnen of Singapore. We bezochten markten op Bali en Lombok op zoek naar kaketoos te koop en vonden er geen een. Dat zou te verwachten zijn vanwege de strenge straffen die ze krijgen als ze worden gepakt.

Waarschijnlijk worden vogels gevangen en verkocht “in opdracht”, dus wordt er niet geadverteerd en is er geen handel. Vanwege deze bevindingen wisten we dat we de kans moesten nemen om de kaketoos hier te beschermen. Belemmerd door gebrek aan budget had het landbouwministerie dringend behoefte aan steun voor meer programma’s om de kaketoos direct te beschermen. Ze waren er al in geslaagd om voormalige stropers in te huren om onmiddellijk de vogels te beschermen in plaats van ze te vangen. Nu moeten ze beginnen met de bevolking te onderwijzen, vooral de kinderen.

Een obstakel wat we tegen hadden was dat veel Sumbawanezen geloofden dat de geelkuifkaketoos al waren uitgestorven op Soembawa en de omliggende gebieden vanwege de uitbarsting van de Mount Tambora in 1815, welke veel van de flora en fauna van het eiland had vernield. Een andere veronderstelling was dat de kaketoos volledig waren weggevangen uit het woud.

We begonnen met een voorlichtingscampagne op lagere scholen van twee dorpen.

Limung en Marente, op Soembawa. In Marente, dicht bij Jerewah Nature Sanctuary, zijn er nog steeds groepjes kaketoës in de buurt, dus de kinderen zouden mogelijk de kans hebben de vogels te zien vliegen waarover ze leerden.

Aanvankelijk wilden we meer dorpen bij de campagne betrekken, maar uiteindelijk negeerden we ze, omdat de lokale bevolking niet open stond voor door de regering gesponsorde bezoekers – de BKSDA had kortgeleden een paar inwoners gearresteerd voor het stropen van een hert.

Bereiken van jonge, nieuwsgierige mensen

Tweeënzestig kinderen van de basisschool uit Limung namen deel aan de interactieve vertelling over de natuurlijke historie en beschermingseisen van de geelkuifkaketoe, gezamenlijk gegeven door ons en BKSDA. We stuurden hun leraren op pad met gidsen, notebook en kijkers om hun interesse in het vogel spotten en bescherming aan te moedigen. Op Marente op Soembawa spraken we met de studenten van de Samawa Universiteit, hogeschool studenten, junior studenten, lokale dorpelingen en de scouting.

Inbegrepen in de activiteiten was het planten van een boom, die werd gesponsord door een lokale Soembawa biodiversiteit sociëteit (OASE).

Op Moyo eiland trainden we een aantal dorpelingen die bereid waren als gids en bewaker wilden optreden. Bij een optreden hadden we succes met de lokale bevolking die trots 16 kaketoës hadden gespot in de bomen rond Kokar Turu. D.m.v. actieve deelname leren de mensen in Moyo en Soembawa dat hun prachtige vogel – de geelkuifkaketoe – een beschermingsprioriteit is en dat zij kunnen deelnemen aan het beschermen, voordeel ervan hebben en het te gelde maken.

Gericht op medewerking van de lokale bevolking en ngo's kunnen ervoor zorgen dat Moyo eiland een veilige schuilplaats wordt voor de kaketoës om hun populaties opnieuw op te bouwen. Steun aan doorlopende educatie en andere activiteiten zoals vogeltoerisme, onderzoeken en antistropen patrouilles kunnen op lange termijn kaketoës helpen en de mensen ook.

Dit project werd mogelijk gemaakt door de Mabel Dorn Reeder Conservation Endowment Fund van de Atlanta Zoo en steun van de World Parrot Trust.

Opnieuw door de lucht zweven

Bemoedigende resultaten van de herintroductie van de geelvleugelara's naar het Los Tuxtlas Reserve, Mexico

Artikel door: Patricia Escalante, Areli Arias, Diana Cortés en Esteban Cortéz
Instituto de Biología, Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM)

“Wanneer je naar Catemaco komt was de jungle weelderig en de meest aanwezige dieren waren apen en ara's die alle kanten opschoten”, schreef Mr. William Schaldach Jr., bioloog woonachtig in Catemaco, die 50 jaar lang de vogels van Los Tuxtlas had gedocumenteerd tot een lijst van 565 soorten waaronder bewoners, wintergasten, trekvogels en toevalligheden.

“De laatste getelde geelvleugel ara *Ara macao cyanoptera* in Los Tuxtlas was in 1975, toen ik een groepje op weg zag gaan van de Jicacal Beach naar het regenwoud van het UNAM

Biology Station, “Herinnert Félix Aguilar-Ortiz zich, bioloog en gids voor ecotoeristen in dos Amates, een dorpje 13km ten noorden van Catemaco.

Stropen voor de dierenhandel en vernietiging van habitat veroorzaakte het verlies van de oorspronkelijke populatie van deze kleurrijke en intelligente vogels. Van 1975 tot 2014 werden ze niet meer gezien, tot het herintroductie project voor zijn terugkeer zorgde dankzij het initiatief van UNAM en Xcaret Eco-Archeological Park, wiens succesvolle broedprogramma honderden ara’s heeft voortgebracht.

Sinds 1998 is Los Tuxtlas een ecologisch reservaat met federale bescherming.

Erbinnen zijn privé beschermde sites, zoals het Nanciyaga Reserve op de stranden van Lake Catemaco. Dit 10ha grootte bos, inclusief land van een buurman, vormt dit een 45ha doorlopend bospad dat wordt gesteund door ecotoerisme en waar het herintroductie project zich bevindt.

In 2014 zijn we begonnen met het verplaatsen van in gevangenschap gekweekte geelvleugelara’s van Xcaret. We hebben nog drie sites waar we langzame vrijlatingen leiden: La Otra Opción, Reserva Ejidal Benito Juárez en Nanciyaga.

In totaal zijn er zeven groepen van tussen de 24 en 29 ara’s per keer vanuit Xcaret gebracht en zes groepen zijn er vrijgelaten.

Nanciyaga werd gesticht in 1986 en we bouwden er in 2014 volières en aanverwante gebouwen. We hebben een huisje waar we de vrijwilligers huisvesten, jonge mensen die hun tijd enthousiast bijdragen aan het project.

Areli Arias en Esteban Cortez zijn lokale technici ontwakten elke dag door het jungle koor: chachalaca’s (een soort luidruchtige vogel) brulapen, eksters, en natuurlijk, ara’s. Dan begint het ochtendritueel: het wassen van de voerbakken en het externe voederstation dat zowel de nieuw uitgevlogen en voorheen vrijgelaten ara’s nog steeds gebruiken en het voer klaarmaken en voeren. Slechts nadat deze taken zijn afgerond kan het team zelf aan het ontbijt.

Gedurende de dag observeren we de interacties tussen de wilde vogels en de nieuwe die in de volière zitten, breng ze takken voor verrijking en geven wilde vruchten die ze nodig hebben als ze eenmaal vrij zijn, waaronder nog meer taken.

Het gedrag van de ara’s worden opgeschreven om zowel positieve als negatieve interacties bij te houden, waarbij gebruik gemaakt wordt van snavelmarkering om de specifieke vogels te herkennen. De controle heeft meer dan eens bewezen nuttig te zijn – een van de ara’s werd agressief ten opzichte van de andere vogels, waarbij een pop werd verwond. We waren genoodzaakt de gewonde vogel kort te scheiden om zodoende te herstellen voordat ze werd vrijgelaten.

Vanaf april 2018 werden er 189 ara’s verhuisd, waarvan we er 162 vrijlieten. Eenendertig zijn we in vier jaar kwijtgeraakt, wat een overlevingscijfer van 81% geeft.

Gelukkig werd er broedgedrag waargenomen bij de eerste vrijlating: de vogels gingen de nestboxen in die we hadden gegeven en we zagen copulatie.

Ze hebben ook eieren gelegd, maar we weten niet of ze ze bebroeden, of dat ze met succes jongen grootbrengen. We gaan door met het ophangen van nestboxen om ze te steunen in hun activiteiten.

Zoals met ieder project zijn het de individuele verhalen die het leven van de deelnemers opvrolijken. Hier zijn een paar van onze favorieten.

Vliegen met Ray

Ray behoort tot de 6de groep geelvleugelara's die in Los Tuxtlas aankwam. Een paar maanden geleden was het de dag van haar vrijlating, de tijd om van het bos en de vreugde van de vrijheid te gaan genieten.

Echter Ray had één probleem: ze was huiverig, zelfs bang, om te vliegen.

De meeste van haar soortgenoten vlogen met veel moeite naar het voederstation erbuiten maar ze kon het niet en in plaats daarvan schreeuwde ze wanhopig naar haar maatjes. We probeerden een aantal opties uit om haar interesse in vliegen op te wekken, alles mislukte.

Dus we bedachten een testje voor haar als proef: in een voederstation in een boom bij de volière, plaatsten we een bamboestok waarmee ze haar dagelijkse ontbijt kon bereiken. Maar het was nog steeds één meter van haar prijs en ze moest dit uitdokteren.

De eerste keer liep ze over de stok en kwam op de top aan, draaide haar kopje verschillende keren alsof ze de situatie in ogenschouw nam, klapperde met haar vleugels alsof zich voorbereidde op een grote vlucht en stopte.

Die dag miste ze haar ontbijt.

De volgende dag wandelde zo over de stok, kwam aan het eind ervan... nam haar eerste (grote) vlucht. We waren in verrukking! Ze perfectioneerde haar vaardigheden met de dag totdat de bamboestok uiteindelijk viel.

De brug die haar de kans gaf haar angst te overwinnen was er niet meer, dus werd ze weer angstig, op zoek naar een weg naar het platform d.m.v. de dichtstbijzijnde takken. Niets scheen dichtbij genoeg.

Toen de volgende morgen gebeurde er iets onverwachts. Vanaf het dak van de volière opende ze haar vleugels, beslissend geen ontbijten meer te missen en vloog dapper naar voederstation! Het was een prachtige vlucht, met slechts een kleine misstap in een paar bosjes. Ze landde op het platform en at met veel plezier, haar inspanningen en beslissing betaalde zich uit.

Nu vliegt Ray van het dak naar het platform, waar ze alles eet wat ze lekker vindt en vliegt dan terug naar het dak. Soms gaat ze heen en terug alsof ze haarzelf aan het trainen is om zich te verbeteren, haar vlucht te perfectioneren en meer en meer te vliegen. Ray geniet het vliegen wat haar op zeker moment angstig maakte en ze voelt dat de lucht van vrijheid haar vleugels raakt.

Ray heeft meer uitdagingen in het verschiet. Ze moet moed verzamelen om van de volière weg te vliegen, het bos te ontdekken en over alle bomen vliegen met haar maatjes, die bij elke zonsopkomst hun vleugels openen om de vrijheid van hun nieuwe thuis te vieren.

De bezitters van het volière dak

Caco is twaalf jaar oud en Manuel drie. Het zijn twee mannen van de eerste groep vrijgelaten in Nanciyaga in 2015 en beiden hebben een interessante benadering van het leven eigen gemaakt.

Meestal nadat ze zijn vrijgelaten verwijderen ze zich langzaam van de volière wat hun thuis was. De meesten komen terug om wat op het dak rond te hangen, vliegen de platforms en komen terug om te rusten, zich te verzorgen en voor interactie met de andere ara's.

Maar bij één groep merkten we dat veel ara's niet terugkwamen naar de volière, in plaats daarvan bleven ze in rondom liggende bomen. We ontdekten al vlug de reden: een paar grote, stoere aramannen bewaakte het dak en iedere ara die maar een poot op het dak zet wordt onmiddellijk weggestuurd!

Ze bewaken de randen van het dak over het hele oppervlak en indien nodig vliegen ze de "indringers" achterna. Ieder tegenstand wordt beantwoord met pikken en grauwen. Het paar vallen zelfs de nieuwkomers in de volière aan door in hun poten te bijten als ze aan het gaas hangen. De andere ara's geven de voorkeur niet te vechten en vertrekken.

Caco en Manuel vieren hun successen door tegen elkaars snavels te tikken en volop te schreeuwen. De gaan alleen weg om te eten, waarop we zien dat een paar dappere ara's terugkomen om het dak in te nemen. Als Caco en Manuel terugkomen, gaan de anderen opnieuw weg; blijktbaar is het dak de best bewaakte plek, 24 uur per dag, dat alles vanwege een paar grote, prachtige, vasthoudende ara's die bekend staan als "de bezitters van het dak".

Misschien zou Don Caco – de persoon die de droom van Nanciyaga deed uitkomen door het regenwoud te beschermen en een veilige have te geven aan veel dieren – trots zijn te weten dat zijn naamgenoot nog steeds zorgzaam is zoals hij was.

Buiten het werk en vogelverhalen is de betrokkenheid en de educatie aan de lokale bevolking essentieel voor ons succes met het vrijlatingsproject. Ons team heeft een sterke bijdrage geleverd in dit gebied, zowel de scholen op alle niveaus van onderwijs en bij de gemeenschapsvergaderingen met als resultaat dat het project is verwelkomd met overwerk. De toeristensector (hoteliërs, restaurants, kunstenaars, gidsen, vissers en bootslieden) worden ook aangemoedigd door onze vooruitgang.

Wij hopen dat bezoekers van het gebied ervan zullen genieten om de vogels te zien en het aan hun vrienden te vertellen, wat zal bijdragen aan de toeristensector en de plaatselijke economie in het algemeen.

Het meest belangrijke is dat dit zal helpen deze prachtige ara's te beschermen.

© Vertalingen Ria Vonk